

5. Про режим іноземного інвестування: Закон від 19 берез. 1996 р. № 93/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>

6. Стукало Н. В., Мешко Н. П., Пащенко О. В. Інвестиційна активність країн в контексті міжнародної регіональної інтеграції. Сучасна Україна в глобальному середовищі: стратегічні орієнтири економічного розвитку: монографія. Дніпропетровськ: Інновація, 2015. 210 с.

Ярошенко Юлія Вікторівна,

здобувач наукового ступеня доктора
філософії кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА ЇХ ПРОЄКТІВ

Для подолання такого явища, як корупція, необхідним є комплексний підхід, а отже, розробка та впровадження заходів антикорупційного спрямування є одним з першочергових завдань державної влади сьогодні. На шляху до його реалізації зроблено чимало кроків: прийнято нове антикорупційне законодавство, низку нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання корупції; ведеться постійний діалог України з міжнародною спільнотою щодо вироблення ефективних механізмів подолання корупції; здійснюються наукові дослідження з питань запобігання корупції та боротьби з нею; формується публіцистика антикорупційного спрямування. Однак, незважаючи на всі зусилля, корупція продовжує залишатися однією із нагальних для вирішення проблем українського суспільства.

Багатогранність, складна структура корупційних правовідносин зумовлює значне коло пов'язаних із ними питань. Одним із таких питань є запровадження антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та їх проєктів у практику боротьби із корупційними та пов'язаними з корупцією правопорушеннями. Зокрема, аналіз зарубіжного досвіду доводить, що проблема розробки основ антикорупційної експертизи є надзвичайно актуальною, для вирішення якої багато держав сьогодні докладають значних зусиль.

Термінологічне визначення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів закріплено у Модельному законі «Основи законодавства про антикорупційну політику», прийнятому на 22 пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї країн-учасників СНД від 15 листопада 2013 року [1].

Україна не єдина держава серед країн Європи, яка запровадила антикорупційну експертизу нормативно-правових актів та їх проєктів.

Наприклад, у Республіці Вірменія вимога щодо проведення антикорупційної експертизи була започаткована з 2009 року у зв'язку з постановою Уряду Республіки Вірменія від 22 жовтня 2009 року

№ 1205-Н «Про оцінку регулюючого впливу антикорупційних нормативно-правових актів». Антикорупційну експертизу в Республіці Вірменія здійснює спеціальний орган Міністерства юстиції – Агентство експертизи правових актів [2].

До завдань Агентства віднесено забезпечення організації та здійснення обов'язкової державної експертизи на відповідність проектів нормативно-правових актів, правових актів, прийнятих керівниками органів державного управління Республіки Вірменія, відомчих нормативно-правових актів, прийнятих органами місцевого самоврядування, Конституції, законам, а також вимогам міжнародних договорів. Агенція складається з 15 посадових осіб, до повноважень віднесено питання проведення антикорупційної експертизи.

Проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів в Республіці Молдова на законодавчому рівні визначено в 2008 році Законом Республіки Молдова «Про запобігання корупції і боротьбу з нею».

В Литовській Республіці антикорупційна експертиза законодавства та проектів актів здійснюється відповідно до положень Закону Литовської Республіки «Про запобігання корупції» [3]. За своєю сутністю – це дослідження проектів або прийнятих законів з метою виявлення існуючих прогалин в регулюванні, які можуть призвести до корупції, а також дозволять діяти нечесно, несправедливо, таємно чи у суб'єктивний спосіб.

В Республіці Білорусь концепція оцінки корупційних ризиків, що мають вплив на ефективність законодавства, має свої суттєві особливості. Відповідно до ст. 49-1 Закону «Про нормативно-правові акти Республіки Білорусь» від 10 січня 2000 № 361-3 проекти нормативно-правових актів підлягають кримінологічній експертизі. Випадки і порядок проведення такої експертизи встановлені Президентом [4]. Така кримінологічна експертиза проводиться спеціальною державною установою «Науково-практичний центр проблем зміцнення законності та правопорядку Генеральної прокуратури Республіки Білорусь».

У 2003 році в Нідерландах була запроваджена методологія «превентивної самооцінки корупційної вразливості в публічній сфері», на основі якої державні органи могли проводити оцінку корупційних ризиків. Особливістю цієї методології було використання двох концептуально та процедурно узгоджених методів: аналізу законодавства та проведення опитувань посадових осіб.

Однак у багатьох європейських країнах, зокрема у Великій Британії, Німеччині, скандинавських державах відповідно положення п.3 ст.5 Конвенції ООН проти корупції 2003 р. про оцінку нормативних актів, було сприйняте радше як заклик до більш глибокого проведення звичайної правової експертизи.

Разом з тим, проведення аналізу норм про протидію корупції в діючому або проєктованому законодавстві фактично має місце в більшості країн ЄС. Експертиза проектів нормативних актів на предмет

виявлення в них норм, що сприяють створенню умов для корупції чи можуть містити небезпеку такого сприяння, проводиться практично у кожній державі – члені ЄС.

У більшості європейських країн порядок і правила оцінки проєктів правових актів на корупціогенність спеціально не регулюються ні в регламентах парламентів, ні в постановах уряду. У ряді країн (Іспанія, Португалія, Польща) в регламентах згадується лише можливість юридичної експертизи.

Так, у ч. 3 ст. 34 Регламенту польського Сейму передбачена можливість направлення проєкту на експертизу, якщо в пояснювальній записці немає згадки про проведення такої в період підготовки проєкту до розгляду у Сеймі. У рамках цієї експертизи може бути повністю або частково проведена і оцінка проєкту на корупціогенність.

Досліджений міжнародний досвід певною мірою показав, що Україна рухається правильним шляхом в напрямку запобігання та протидії корупції. Зокрема, положеннями Закону України «Про запобігання корупції» визначено, що Міністерство юстиції України проводить антикорупційну експертизу проєктів нормативно-правих актів, а також розробляє порядок і методологію її проведення. Також зазначеним Законом визначено, що обов'язковій антикорупційній експертизі підлягають проєкти законів України, акти Президента України, інші нормативно-правові акти, що розробляються Кабінетом Міністрів України, міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади [5].

Отже, проаналізувавши досвід деяких зарубіжних країн, можна дійти висновку, що антикорупційна експертиза нормативно-правих актів та їх проєктів дозволяє мінімізувати корупціогенні фактори, які містяться в нормативно-правих актах та їх проєктах, що в свою чергу надає можливість знизити рівень корупції в державі в цілому.

Список використаних джерел

1. Модельний закон «Основи законодавства про антикорупційну політику» від 15 листопада 2003 року. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997_944

2. Агентство експертизи правових актів Міністерства юстиції Республіки Армения. URL: <https://www.moj.am/ru/structures/view/structure/14>.

3. Republic of Lithuania Law on Corruption Prevention №. IX-904 as of 28 th May 2002. URL: https://www.stt.lt/data/public/uploads/2021/04/kpi_anglu_kalba_eng-2021_04_08.pdf.

4. Указ Президента Республіки Беларусь от 29 мая 2007 г. № 244 «О криминологической экспертизе. URL: <https://etalonline.by/document/?regnum=p30700244>.

5. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.